LUND UNIVERSITY

Anställda nyckeln när framtidens kontor skapas

Kjellberg, Anders

Published in:
Kollega : en kompis till dig som är medlem i Unionen

2021

Document Version:
Förlagets slutgiltiga version

Link to publication

Citation for published version (APA):
Kjellberg, A. (2021). Anställda nyckeln när framtidens kontor skapas. *Kollega : en kompis till dig som är medlem i Unionen*.

Total number of authors:
1

General rights
Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:
Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.
• Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
• You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
• You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: https://creativecommons.org/licenses/

Take down policy
If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

Download date: 16. Oct. 2026

Kollega 22/6 2021

Debatt: Anställda nyckeln när framtidens kontor skapas

Den ännu rådande pandemin har kastat mycket överända och ökat skillnaderna mellan arbetare och tjänstemän. Många tjänstemän – men inte alla – arbetar fortfarande hemifrån. Nästan inga arbetare *kan* göra det. Om de arbetar i hemmiljö är det i andras hem inom hemtjänst eller som personliga assistenter eller städare. Inte sällan är dessa jobb osäkra i flera avseenden med timanställda, vår tids daglönare, som ett extremt exempel. Inom vård, skola och omsorg har arbetsvillkoren blivit mer pressande för alla kategorier. Taxi- och busschaufförer hör till de mest utsatta yrkena.

För den andra ytterligheten svarar tjänstemän som disponerar egna kontorsrum. De riskerar inte att smittas i någon högre grad så länge de håller sig för sig själva, men i likhet med andra inom kontorsvärlden har de i regel arbetat hemifrån under pandemin.

Så kallade aktivitetsbaserade kontor är sedan flera år högsta mode. I de mest långtgående fallen saknar de anställda egna arbetsplatser och tvingas föra en ambulerande tillvaro. Tanken är att ett kort fysiskt avstånd ska underlätta samverkan samtidigt som hyreskostnaderna hålls nere genom bantade lokaler. Av olika anledningar är ju dessutom inte alla anställda alltid på plats. Så ser uträkningen ut.

Men kalkylen har inte beaktat att människor inte bara är sociala varelser som sätter högt värde på gemenskapen med kollegorna. De flesta har också ett behov av viss avskildhet, av en ”egen vrå”, att kunna arbeta i lugn och ro, att inte bli störda eller riskera att själva störa kollegorna.

Det fick planerarna av den nya byggnaden Niagara vid Malmö högskola (i dag Malmö universitet) erfara när de anställda hösten 2015 tog de nya lokalerna i besittning – eller rättare sagt inte gjorde det – eftersom väldigt många föredrog att arbeta hemifrån i stället för i den radikalt omstöpta kontorsmiljön. Högskolan stod nu inför två val: antingen skära ned på lokalerna eftersom de utnyttjades dåligt eller anpassa dem till personalens önskemål. Valet var inte svårt. Att tränga ihop folk ytterligare hade inneburit att driva fiaskot ännu längre. Nu satsade man i stället 20 miljoner kronor på att bygga om lokalerna.

Flera lärdomar kan dras av pandemin. En är att många tjänstemän funnit sig förvånansvärt väl tillrätta med att arbeta hemifrån. Man har kunnat arbeta effektivt, sluppit tidsödande och tröttande resor till jobbet och bättre än tidigare kunnat förena arbete med andra aktiviteter. Även om bostaden

inte alltid tillåter ett eget kontorsrum har den lugn och ro som den ändå erbjuder upplevts vara en tillgång vid utförandet av arbetsuppgifterna.

Samtidigt känner de allra flesta en djup saknad efter den sociala gemenskapen med arbetskamraterna. Slutsatsen är att goda arbetsplatser erbjuder såväl viss avskildhet som social gemenskap. Mötesplatser och informella samtal ”face-to-face”, som vi sociologer säger, är viktiga. Här på sociologiska institutionen i Lund uppstår, liksom på andra arbetsplatser, spontana samtal i allt från lunchrum till korridorer och kopieringsrum. I det egna arbetsrummet handleder man ostört studenter och doktorander, träffar kollegor och besökare utifrån.

Att trängas ihop i stökiga aktivitetsbaserade kontor tror jag de flesta vill undslippa. Eftersom den pågående pandemin inte lär vara en engångsföreteelse framstår den kontorstypen inte heller av denna anledning som ett hållbart framtidskoncept.

Många företag och myndigheter har svårt att tänka om. De avser genomföra ytterligare nedskärningar av kontorsytorna för att spara pengar då många anställda efter pandemin kommer att vilja arbeta mer hemifrån än tidigare. Det lär också bli svårt att rekrytera personal om man inte erbjuder goda möjligheter till hemarbete. Med krympande kontorsytor blir det förstås ännu attraktivare att arbeta hemifrån. Det tenderar bli en ond cirkel – vissa kommer kanske att tycka att det blir en god cirkel som möjliggör en flykt från storstädernas trafikkaos och höga boendekostnader. En utveckling som kan komma att accelerera är utflyttningen av tjänstemannajobb till länder med lägre lönekostnader.

Jag tror att det är viktigare än någonsin att arbetsgivarna erbjuder attraktiva arbetsplatser som de anställda upplever som en omistlig tillgång, men då behövs en balans mellan autonomi och gemenskap. Fokusering och koncentration kräver ostördhet. Kreativiteten och den psykiska hälsan blir bäst om det finns en fungerande arbetsgemenskap. Exakt hur den balansen ser ut beror naturligtvis på verksamhetens art. Att lyssna på personalen och föra en dialog med dess företrädare om hur man skapar goda arbetsplatser är något att tänka på för arbetsgivare som vill framstå som attraktiva. Det är också ur arbetsplatsgemenskapen som facket hämtar sin styrka; se min Futurionrapport *Vad är facklig styrka? Arbetsplatsfacket centralt i den svenska partsmodellen*.

Såväl arbetsgivare som anställda har mycket att vinna på att den gemensamma arbetsplatsen utvecklas snarare än avvecklas.

/Anders Kjellberg, professor i sociologi vid Lunds universitet

Länk till rapporten *Vad är facklig styrka? Arbetsplatsfacket centralt i den svenska partsmodellen* (Futurion 2021):
https://portal.research.lu.se/portal/files/94464595/Futurion_Vad_r_facklig_styrka_Anders_Kjellberg_2021.pdf

Länk till debattartikeln i Kollega: https://www.kollega.se/debatt-anstallda-nyckeln-nar-framtidens-kontor-skapas